

Розробник:

Неведомська Євгенія Олексіївна, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри фізичної реабілітації та біокінезіології.

Викладач:

Неведомська Євгенія Олексіївна, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри фізичної реабілітації та біокінезіології.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри фізичної
реабілітації та біокінезіології

Протокол від 03.01.2019 р. № 5

Завідувач кафедри (В.М.Савченко)

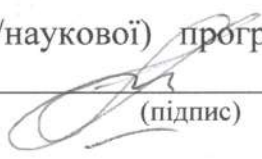
(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової)
програми (керівником проектної групи) Логопедія

____.____.2019 р.

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми
(керівник проектної групи) _____

(Хорошуха М.Ф)

(підпис)

Робочу програму перевірено

____.____.2019 р.

Заступник директора/декана (О.С. Комоцька)

(підпис)

Проланговано :

На 20__/20__ н.р _____ (______). «__»__ 20__ р., протокол №____
(підпис) (ПІБ)

На 20__/20__ н.р _____ (______). «__»__ 20__ р., протокол №____
(підпис) (ПІБ)

На 20__/20__ н.р _____ (______). «__»__ 20__ р., протокол №____
(підпис) (ПІБ)

На 20__/20__ н.р _____ (______). «__»__ 20__ р., протокол №____
(підпис) (ПІБ)

На 20__/20__ н.р _____ (______). «__»__ 20__ р., протокол №____
(підпис) (ПІБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	Денна	Заочна
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів/годин	4/120	
Курс	1	
Семестр	2	
Кількість модулів	2	
Обсяг кредитів	2	
Обсяг годин, в тому числі:	60	
Аудиторні	28	
Модульний контроль	4	
Семестровий контроль		
Самостійна робота	28	
Форма семестрового контролю		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни – висвітлення особливостей будови і функції мовленнєвих та сенсорних систем організму, виявлення причин патологій мовленнєвих та сенсорних систем та надання характеристики різновидів патологій мовлення, зору, слуху тощо.

Завдання дисципліни:

1. Ознайомлення з будовою та функціями мовленнєвих та сенсорних систем організму людини.
2. Виявлення причин патологій мовленнєвих та сенсорних систем.
3. Ознайомлення з класифікацією та характеристикою різновидів патологій мовленнєвих та сенсорних систем.
4. Посилення прикладного значення анатомо-фізіологічних знань, що дасть можливість майбутнім логопедам оволодіти практичними навичками роботи з дітьми з порушеннями мовленнєвих та сенсорних систем.

3. Результати навчання за дисципліною

1. Знати і розуміти теоретичні засади з дисципліни: теорії, концепції, принципи, ключові поняття;

2. Уміти продемонструвати базові медико-біологічні знання з професії (знання і розуміння основних проявів порушень мовленнєвих та сенсорних систем) у процесі забезпечення психолого-педагогічного супроводу осіб з порушеннями фізичного розвитку з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей та індивідуальних освітніх потреб у спеціальних та інклюзивних закладах дошкільної та загальної середньої освіти, реабілітаційних установах та медичних закладах.

3. Уміти продемонструвати на базовому рівні уміння аналізувати структуру порушеного розвитку дитини.

4. Знати спектр причин, що сприяють виникненню порушень мовленнєвих та сенсорних систем у дітей.

5. Знати і розуміти особливості клінічного перебігу станів, що супроводжуються порушеннями мовленнєвих та сенсорних систем.

6. Знати і розуміти основні закономірності і особливості розвитку дітей з порушеннями мовленнєвих та сенсорних систем.

7. Знати про особливості клініко-психологічного обстеження, виявлення і диференціювання психопатологічних симптомів і синдромів, що вказують на порушення мовленнєвих та сенсорних систем.

8. Уміти диференціювати і прогнозувати перебіг основних патологічних станів, що супроводжуються мовленнєвими та сенсорними порушеннями.

9. Уміти встановлювати прогноз щодо подальшого розвитку після проведення реабілітації та корекції станів, які супроводжуються порушеннями мовленнєвих та сенсорних систем.

10. Уміти продемонструвати на достатньому рівні навички працювати самостійно та в групі (у процесі виконання завдань на практичних заняттях).

11. Уміти діяти згідно з принципами деонтології, пов'язаними з професійною діяльністю вчителя-логопеда; уміти продемонструвати усвідомлення педагогічних, психологічних та соціальних наслідків у сфері професійної діяльності.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					Самостійна
		Аудиторна:					
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1. АНАТОМІЯ, ФІЗІОЛОГІЯ І ПАТОЛОГІЯ МОВЛЕННЕВОЇ СИСТЕМИ							
Тема 1. Вступ. Предмет і завдання дисципліни «Анатомія, фізіологія і патологія мовленнєвих і сенсорних систем». Поняття про мову та мовлення.	4	2					2
Тема 2. Мовленнєві центри у головному мозку	8	2		2			4
Тема 3. Формування мовлення в дитини.	8	2		2			4
Тема 4. Порушення мовлення: причини, класифікація	8	2		2			4
Модульний контроль	2						
Разом	30	8		6			14
Змістовий модуль 2. АНАТОМІЯ, ФІЗІОЛОГІЯ І ПАТОЛОГІЯ ЗОРОВОЇ І СЛУХОВОЇ СЕНСОРНИХ СИСТЕМ							
Тема 5. Поняття про сенсорні системи, або аналізатори. Зорова сенсорна система: анатомія та фізіологія. Розвиток зору у дитини	4	2					2
Тема 6. Порушення зорової сенсорної системи: причини, класифікація. Робота з дітьми з патологією зорової сенсорної системи	8	2		2			4
Тема 7. Слухова сенсорна система: загальна будова та функції. Розвиток слуху в дитини.	8	2		2			4
Тема 8. Порушення слухової сенсорної системи. Робота з дітьми з патологією слухової сенсорної системи.	8	2		2			4
Модульний контроль	2						
Разом	30	8		6			14
<i>Підготовка та проходження контрольних заходів</i>	-						
Разом за навчальним планом	60	16		12			28

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. АНАТОМІЯ, ФІЗІОЛОГІЯ І ПАТОЛОГІЯ МОВЛЕННЄВОЇ СИСТЕМИ

Лекція 1. Вступ. Предмет і завдання дисципліни «Анатомія, фізіологія і патологія мовленнєвих і сенсорних систем». Поняття про мову та мовлення

Основні питання / ключові слова: анатомія, фізіологія, патологія, мовленнєві системи, сенсорні системи, мова, мовлення, зовнішнє (експресивне) мовлення (невербальне, звукове, письмове), внутрішнє (імпресивне) мовлення, апарат мовлення (механізм говоріння).

Лекція 2. Мовленнєві центри у головному мозку

Основні питання / ключові слова: нервова система, головний мозок; мова, мовлення, види мовлення, зовнішнє мовлення (невербальне, звукове, письмове), невербальні способи спілкування, внутрішнє мовлення, мовленнєві центри, пам'ять, ліва півкуля, права півкуля, правші, лівші (шульги), артикуляція, афазія, моторна афазія, сенсорна афазія, поля Бродмана, асоціативний центр мовлення, асиметрія головного мозку.

Практична робота №1. Мова та мовлення. Мовленнєві центри у головному мозку.

Основні питання / ключові слова: мова, мовлення, мовленнєві центри у головному мозку.

Рекомендована література

1. Маруненко І.М., Неведомська Є.О., Бобрицька В.І. Анатомія і вікова фізіологія з основами шкільної гігієни: Курс лекцій для студ. небіол. спец. вищ. пед. навч. закл. - К.: Професіонал, 2004.- 480 с.
2. Маруненко І.М., Неведомська Є.О., Бобрицька В.І. Анатомія і вікова фізіологія з основами шкільної гігієни: Курс лекцій для студ. небіол. спец. вищ. пед. навч. закл. - К.: Професіонал, 2006.- 480 с.
3. Маруненко І.М., Бобрицька В.І., Неведомська Є.О., Сівєрс З.Ф. Основи дефектології. – К.: КМПУ імені Б.Д. Грінченка. 2006. – 144 с.
4. Сидоренко П.І., Бондаренко Г.О., Куц С.О. Анатомія та фізіологія людини: Підручник / П.І. Сидоренко, Г.О. Бондаренко, С.О. Куц. – К.: Медицина, 2011. – 248 с.
5. Хрестоматія з логопедії: Історичні аспекти. Дислалія. Дизартрія. Ринопалія [Текст] : навч. посіб. / [уклад.: М. К. Шеремет, І. В. Мартиненко, С. Ю. Конопляста] ; за ред. М. К. Шеремет, І. В. Мартиненко. - 2-ге вид., змін. і доповн. - К. : КНТ, 2008. - 379 с.
6. Шеремет М.К. Логопедія / М.К. Шеремет, В.В. Тарасун, С.Ю. Конопляста, В.О. Кондратенко, Н.В. Череднеченко, І.С. Марченко, В.В. Тищенко, І.В. Мартиненко, О.Ю.Ромась. – К.: Слово, 2014. – 672 с.

Лекція 3. Формування мовлення в дитини

Основні питання / ключові слова: періоди життя, мовлення, грудний період (немовля), довербальний етап, активне мовлення, голосові реакції дитини, гуління, гудіння, лепетання, артикуляційний апарат, складоритм, звуконаслідування, мовленнєві звуки, мовний слух.

Практична робота №2. Визначення коефіцієнту асиметрії півкуль головного мозку.

Основні питання / ключові слова: коефіцієнт асиметрії півкуль головного мозку.

Рекомендована література

1. Неведомська Є. О. Нормальна анатомія людини: навч. посіб. для практичних робіт для студ. вищ. навч. закл. / Євгенія Олексіївна Неведомська. – К. : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2018. – 66 с.

2. Шеремет М.К. Логопедія / М.К. Шеремет, В.В. Тарасун, С.Ю. Конопляста, В.О. Кондратенко, Н.В. Череднеченко, І.С. Марченко, В.В. Тищенко, І.В. Мартиненко, О.Ю.Ромась. – К.: Слово, 2014. – 672 с.

Лекція 4. Порушення мовлення: причини, класифікація

Основні питання / ключові слова: логопедія, артикуляція, праксис, апраксія, оральна, (ротова) апраксія, апраксія, язика, афонія, справжня (органічна) афонія, функціональна (або психогенна) афонія, брадилалія, тахілалія, дислексія, дисграфія, дизартрія, стерта дизартрія, дислалія, механічна дислалія, логопедичний масаж, артикуляційна гімнастика, прогенія, прогнатія, акустико-фонематична дислалія, артикуляторно-фонематична дислалія, артикуляторно-фонетична дислалія, заїкання.

Практична робота №3. Робота з дітьми з порушеннями мовлення.

Основні питання / ключові слова: мовлення, порушення мовлення.

Рекомендована література

1. Кондратенко, Валентина. Комплексний підхід до подолання заїкання у підлітків [Текст] : навч. посіб. для студ. дефектол. ф-тів. вищ. навч. закл. / Валентина Кондратенко, Віктор Ломоносов ; М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ін-т корекц. педагогіки і психології. - К. : КНТ, 2014. - 146 с.
2. Манько, Наталія Володимирівна. Діагностика та корекція мовленнєвого розвитку дітей раннього віку [Текст] : наук.-метод. посіб. / Н. В. Манько. - К. : КНТ, 2008. - 256 с.
3. Марченко, І. С. Формування творчого зв'язного мовлення у дошкільників із затримкою психічного розвитку [Текст] : навч.-метод. посіб. / І. С. Марченко ; М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ін-т корекц. педагогіки та психології. - К. : КНТ, 2006. - 89 с.
4. Хрестоматія з логопедії: Історичні аспекти. Дислалія. Дизартрія. Ринопалія [Текст] : навч. посіб. / [уклад.: М. К. Шеремет, І. В.

- Мартиненко, С. Ю. Конопляста] ; за ред. М. К. Шеремет, І. В. Мартиненко. - 2-ге вид., змін. і доповн. - К. : КНТ, 2008. - 379 с.
5. Шеремет М.К. Логопедія / М.К. Шеремет, В.В. Тарасун, С.Ю. Конопляста, В.О. Кондратенко, Н.В. Череднеченко, І.С. Марченко, В.В. Тищенко, І.В. Мартиненко, О.Ю.Ромась. – К.: Слово, 2014. – 672 с.

Змістовий модуль 2. АНАТОМІЯ, ФІЗІОЛОГІЯ І ПАТОЛОГІЯ ЗОРОВОЇ І СЛУХОВОЇ СЕНСОРНИХ СИСТЕМ

Лекція 5. Поняття про сенсорні системи, або аналізатори. Зорова сенсорна система: анатомія та фізіологія. Розвиток зору у дитини

Основні питання / ключові слова: сенсорні системи (аналізатори), органи чуття, рецептори, провідниковий відділ (доцентровий нейрон), сенсорні ділянки кори великих півкуль, зоровий аналізатор, фоторецептори, зоровий нерв, потилична ділянка кори великих півкуль, око, оболонки очного яблука (білкова, судинна, сітківка), оптична система ока, кришталик, допоміжний апарат ока, м'язи ока, кон'юнктива, райдужна оболонка, меланін, іридодіагностика, зіниця, зіничний рефлекс, найближча точка зору, акомодация, пресбіопія, палички, колбочки, жовта пляма, сліпа пляма, рефракції, адаптація, гострота зору, діоптрія, поле зору, глибина зображення (відстань).

Лекція 6. Порушення зорової сенсорної системи: причини, класифікація. Робота з дітьми з патологією зорової сенсорної системи

Основні питання / ключові слова: тифлопедагогіка, офтальмологія, офтальмоскопія, офтальмія, амавроз, тотально сліпі, частково сліпі, сенсорна депривація, очні вади, аномалії розвитку зору, аномалії ядра очного яблука, аномалії оболонок очного яблука, анофтальмія, мікрофтальмія, макрофтальмія, криптофтальмія, гіпертелоризм очей, циклопія, блефарофімоз, екзофтальм (витрішкуваатість), енофтальм, афакія, сферофакія, мікрофакія, біфакія, ектопія кришталика, колобома, аніридія, полікорія, анізокорія, коректотопія, альбінізм, гетерохромія райдужки, кератоконус, пласка рогівка, склерокорнеа, бельмо (лейкома), аномалії допоміжного апарату ока, аблефарія, анкілоблефарія, птоз, виворіт повіки, заворіт повіки, дакріостеноз, аномалії зору, ністагм, оптична агнозія, дихромазія (дальтонізм), ахромазія (ахроматопсія), дейтеранопія (зеленосліпі), протанопія (червоносліпі), тританопія (фіолетовосліпі), далекозорість, короткозорість, астигматизм, пігментний ретиніт, катаракта, глаукома, косоокість (страбізм, або гетеротропія), первинний кут девіації, вторинний кут девіації, бінокулярний зір, біфіксація, фузійний рефлекс, амбліопія, кон'юнктивіт, ячмінь, травми очей.

Практична робота №4. Дослідження зорової сенсорної системи. Робота з дітьми з патологією зорової сенсорної системи.

Основні питання / ключові слова: зорова сенсорна система, патології зорової сенсорної системи

Рекомендована література

1. Маруненко І.М., Неведомська Є.О., Бобрицька В.І. Анатомія і вікова фізіологія з основами шкільної гігієни: Курс лекцій для студ. небіол. спец. вищ. пед. навч. закл. - К.: Професіонал, 2004.- 480 с.
2. Маруненко І.М., Неведомська Є.О., Бобрицька В.І. Анатомія і вікова фізіологія з основами шкільної гігієни: Курс лекцій для студ. небіол. спец. вищ. пед. навч. закл. - К.: Професіонал, 2006.- 480 с.
3. Маруненко І.М., Бобрицька В.І., Неведомська Є.О., Сіверс З.Ф. Основи дефектології. – К.: КМПУ імені Б.Д. Грінченка. 2006. – 144 с.
4. Сидоренко П.І., Бондаренко Г.О., Куц С.О. Анатомія та фізіологія людини: Підручник / П.І. Сидоренко, Г.О. Бондаренко, С.О. Куц. – К.: Медицина, 2011. – 248 с.
5. Свиридюк Т. П. Підготовка слабовидящих дітей к школе. – К., 1984. Спеціальна педагогіка.: понятійно-термінологічний словник / За редак. акад. В. І. Бондаря.: Луганськ: Альма матер, 2003. – 436 с.
6. Неведомська Є. О. Нормальна анатомія людини: навч. посіб. для практичних робіт для студ. вищ. навч. закл. / Євгенія Олексіївна Неведомська. – К. : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2018. – 66 с.
7. Шеремет М.К. Логопедія / М.К. Шеремет, В.В. Тарасун, С.Ю. Конопляста, В.О. Кондратенко, Н.В. Череднеченко, І.С. Марченко, В.В. Тищенко, І.В. Мартиненко, О.Ю.Ромась. – К.: Слово, 2014. – 672 с.

Лекція 7. Слухова сенсорна система: загальна будова та функції. Розвиток слуху в дитини

Основні питання / ключові слова: вухо, зовнішнє вухо, вушна раковина, зовнішній слуховий прохід, барабанна перетинка, середнє вухо, барабанна порожнина, слухові кісточки, молоточок, коваделко, стремінце, євстахієва труба, внутрішнє вухо, кістковий лабіринт, перетинчастий лабіринт, фонорецептори, кортіїв орган, звук, овальне вікно, кругле вікно.

Практична робота №5. Методика визначення порогу слухової чутливості.

Основні питання / ключові слова: слухова сенсорна система, поріг слухової чутливості.

Рекомендована література

1. Маруненко І.М., Неведомська Є.О., Бобрицька В.І. Анатомія і вікова фізіологія з основами шкільної гігієни: Курс лекцій для студ. небіол. спец. вищ. пед. навч. закл. - К.: Професіонал, 2004.- 480 с.
2. Маруненко І.М., Неведомська Є.О., Бобрицька В.І. Анатомія і вікова фізіологія з основами шкільної гігієни: Курс лекцій для студ. небіол. спец. вищ. пед. навч. закл. - К.: Професіонал, 2006.- 480 с.

3. Маруненко І.М., Бобрицька В.І., Неведомська Є.О., Сіверс З.Ф. Основи дефектології. – К.: КМПУ імені Б.Д. Грінченка. 2006. – 144 с.
4. Сидоренко П.І., Бондаренко Г.О., Куц С.О. Анатомія та фізіологія людини: Підручник / П.І. Сидоренко, Г.О. Бондаренко, С.О. Куц. – К.: Медицина, 2011. – 248 с.
5. Неведомська Є. О. Нормальна анатомія людини: навч. посіб. для практичних робіт для студ. вищ. навч. закл. / Євгенія Олексіївна Неведомська. – К. : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2018. – 66 с.
6. Шеремет М.К. Логопедія / М.К. Шеремет, В.В. Тарасун, С.Ю. Конопляста, В.О. Кондратенко, Н.В. Череднеченко, І.С. Марченко, В.В. Тищенко, І.В. Мартиненко, О.Ю.Ромась. – К.: Слово, 2014. – 672 с.

Лекція 8. Порушення слухової сенсорної системи. Робота з дітьми з патологією слухової сенсорної системи

Основні питання / ключові слова: вухо, зовнішнє вухо, вушна раковина, зовнішній слуховий прохід, барабанна перетинка, середнє вухо, барабанна порожнина, слухові кісточки, молоточок, коваделко, стремінце, евстахієва труба, внутрішнє вухо, кістковий лабіринт, перетинчастий лабіринт, фонорецептори, кортіїв орган, звук, овальне вікно, кругле вікно, сурдологія, сурдопедагогіка, отіатрія, глухота, оглухість, туговухість, анакузія (сурдітас), гіпакузія, кондуктивна приглухуватість, нейросенсорна туговухість, змішана туговухість, отит, отосклероз, шум, шумова травма, невринома, неврит, слухова агнозія, мовленева акустична агнозія, звична слухова агнозія, аритмія, амузія, анотія, мікротія, атрезія, анкілотія, макротія, капловухість.

Практична робота №6. Робота з дітьми з патологією слухової сенсорної системи.

Основні питання / ключові слова: слухова сенсорна система, патології слухової сенсорної системи.

Рекомендована література

1. Маруненко І.М., Бобрицька В.І., Неведомська Є.О., Сіверс З.Ф. Основи дефектології. – К.: КМПУ імені Б.Д. Грінченка. 2006. – 144 с.
2. Шеремет М.К. Логопедія / М.К. Шеремет, В.В. Тарасун, С.Ю. Конопляста, В.О. Кондратенко, Н.В. Череднеченко, І.С. Марченко, В.В. Тищенко, І.В. Мартиненко, О.Ю.Ромась. – К.: Слово, 2014. – 672 с.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів	Модуль 1		Модуль 2	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	4	4	4	4
Відвідування семінарських					
Відвідування практичних занять	1	3	3	3	3
Робота на семінарському занятті					
Робота на практичному занятті	10	3	30	3	30
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)					
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ					
	Разом		67		67
Максимальна кількість балів : 134					
Розрахунок коефіцієнта : $134 / 100 = 1,34$					

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання

Змістовий модуль теми курсу	Академічний контроль	Бали
Змістовий модуль 1. АНАТОМІЯ, ФІЗІОЛОГІЯ І ПАТОЛОГІЯ МОВЛЕННЕВОЇ СИСТЕМИ (14 год)		
Тема 1. Вступ. Предмет і завдання дисципліни «Анатомія, фізіологія і патологія мовленнєвих і сенсорних систем». Поняття про мову та мовлення. (2 год)	Поточний	5
Тема 2 Мовленнєві центри у головному мозку (4 год)		
Тема 3. Формування мовлення в дитини (4 год)		
Тема 4. Порушення мовлення: причини, класифікація (4 год)		
Змістовий модуль 2. АНАТОМІЯ, ФІЗІОЛОГІЯ І ПАТОЛОГІЯ ЗОВОЇ І СЛУХОВОЇ СЕНСОРНИХ СИСТЕМ (14 год)		
Тема 5. Поняття про сенсорні системи, або аналізатори. Зорова сенсорна система: анатомія та фізіологія. Розвиток зору у дитини (2 год)	Поточний	5
Тема 6. Зорова сенсорна система: анатомія та фізіологія. Розвиток зору у дитини Порушення зорової сенсорної системи: причини, класифікація. (4 год)		
Тема 7. Слухова сенсорна система: загальна будова та функції. Розвиток слуху в дитини. (4 год)		
Тема 8. Порушення слухової сенсорної системи. Робота з дітьми з патологією слухової сенсорної системи (4 год)		
Всього: 28 годин		10

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Форма контролю — модульне письмове тестування.

Критерії оцінювання модульного письмового тестування:

Оцінка	Кількість балів
Відмінно <i>Знання, виконання в повному обсязі з незначною кількістю (1-2) несуттєвих помилок (вищий рівень)</i>	24 - 25
Дуже добре <i>Знання, виконання в повному обсязі зі значною кількістю (3-4) несуттєвих помилок (вище середнього рівень)</i>	21 - 23
Добре <i>Знання, виконання в неповному обсязі з незначною кількістю (1-2) суттєвих помилок (середній рівень)</i>	18 – 20
Задовільно <i>Знання, виконання в неповному обсязі зі значною кількістю (3-5) суттєвих помилок/недоліків (нижче середнього рівень)</i>	13 – 17
Достатньо <i>Знання, виконання в неповному обсязі, але є достатніми і задовольняють мінімальні вимоги результатів навчання (нижче середнього рівень)</i>	10 -13
Незадовільно <i>Знання, виконання недостатні і не задовольняють мінімальні вимоги результатів навчання з можливістю повторного складання модулю (низький рівень)</i>	6 – 9
Незадовільно <i>З обов'язковим повторним курсом модуля (знання, вміння відсутні)</i>	1-5

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Форма контролю — .

Умови допуску — .

Критерії оцінювання підсумкового тестування (письмового та усного):

Оцінка	Кількість балів
Відмінно <i>Знання, виконання в повному обсязі з незначною кількістю (1-2) несуттєвих помилок (вищий рівень)</i>	36 – 40
Дуже добре <i>Знання, виконання в повному обсязі зі значною кількістю (3-4) несуттєвих помилок (вище середнього рівень)</i>	31 – 35
Добре <i>Знання, виконання в неповному обсязі з незначною кількістю (1-2) суттєвих помилок (середній рівень)</i>	21 – 30
Задовільно <i>Знання, виконання в неповному обсязі зі значною кількістю (3-5) суттєвих помилок/недоліків (нижче середнього рівень)</i>	16-20
Достатньо <i>Знання, виконання в неповному обсязі, але є достатніми і</i>	11-15

<i>задовольняють мінімальні вимоги результатів навчання (нижче середнього рівень)</i>	
Незадовільно <i>Знання, виконання недостатні і не задовольняють мінімальні вимоги результатів навчання з можливістю повторного складання модулю (низький рівень)</i>	6-10
Незадовільно <i>З обов'язковим повторним курсом модуля (знання, вміння відсутні)</i>	1-5

1.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю.

1. Предмет і завдання курсу «Анатомія, фізіологія і патологія мовленнєвих та сенсорних систем».
2. Головний мозок: будова, функції.
3. Асиметрія головного мозку.
4. Мовленнєві центри в головному мозку.
5. Розвиток мовлення в різні періоди розвитку.
6. Порушення мовлення та їх причини.
7. Розлади мовлення, пов'язані з органічним ураженням центральної нервової системи.
8. Мовленнєві порушення, пов'язані з функціональними змінами центральної нервової системи.
9. Мовленнєві порушення, пов'язані з дефектами будови артикуляційного апарату.
10. Порушення темпу мовлення.
11. Порушення усного мовлення.
12. Порушення писемного мовлення.
13. Дислексія: поняття, причини, корекційна робота.
14. Дисграфія: поняття, причини, корекційна робота.
15. Дизартрія: поняття, причини, корекційна робота.
16. Корекційна робота з порушеннями мовлення.
17. Анатомія і фізіологія зорової сенсорної системи.
18. Природжені вади зору.
19. Набуті вади зору.
20. Корекційна робота з порушеннями зору.
21. Анатомія і фізіологія слухової сенсорної системи.
22. Природжені вади слуху.
23. Набуті вади слуху.
24. Корекційна робота з порушеннями слуху.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно <i>Знання, виконання в повному обсязі з незначною кількістю (1-2) несуттєвих помилок (вищий рівень)</i>	90-100
Дуже добре <i>Знання, виконання в повному обсязі зі значною кількістю (3-4) несуттєвих помилок (вище середнього рівень)</i>	82-89
Добре <i>Знання, виконання в неповному обсязі з незначною кількістю (1-2) суттєвих помилок (середній рівень)</i>	75-81
Задовільно <i>Знання, виконання в неповному обсязі зі значною кількістю (3-5) суттєвих помилок/недоліків (нижче середнього рівень)</i>	69-74
Достатньо <i>Знання, виконання в неповному обсязі, але є достатніми і задовольняють мінімальні вимоги результатів навчання (нижче середнього рівень)</i>	60-68
Незадовільно <i>Знання, виконання недостатні і не задовольняють мінімальні вимоги результатів навчання з можливістю повторного складання модулю (низький рівень)</i>	35-59
Незадовільно <i>З обов'язковим повторним курсом модуля (знання, вміння відсутні)</i>	1-34

1. Навчально-методична картка дисципліни

Разом: 60 год.: лекції –16 год., практ. заняття – 12 год., самостійна робота – 28 год., модульн. контроль – 4 год.

Модулі	ЗМ 1. АНАТОМІЯ, ФІЗІОЛОГІЯ І ПАТОЛОГІЯ МОВЛЕННЄВОЇ СИСТЕМИ (67 балів)			
Лекції	1	2	3	4
Теми лекцій	Вступ. Предмет і завдання дисципліни. Поняття про мову та мовлення	Мовленнєві центри у головному мозку	Формування мовлення в дитини	Порушення мовлення: причини, класифікація
Лекції, відвід. (бали)	1	1	1	1
Практичні заняття	1	2	3	4
Теми практичних занять		Мова та мовлення. Мовленнєві центри у головному	Визначення коефіцієнту асиметрії півкуль головного мозку	Робота з дітьми з порушеннями мовлення
Робота на практ. зан.+відвід. (бали)		10+1	10+1	10+1
Самост. роб, (бали)	5			
Види пот. контр. (бали)	Мод. контр. робота №1 (25 балів)			

Модулі	ЗМ 2. АНАТОМІЯ, ФІЗІОЛОГІЯ І ПАТОЛОГІЯ ЗОРОВОЇ І СЛУХОВОЇ СЕНСОРНИХ СИСТЕМ (67 балів)			
Лекції	1	2	3	4
Теми лекцій	Поняття про сенсорні системи, або аналізатори. Зорова сенсорна система: анатомія та фізіологія. Розвиток зору у дитини	Порушення зорової сенсорної системи: причини, класифікація.	Слухова сенсорна система: загальна будова та функції. Розвиток слуху в дитини	Порушення слухової сенсорної системи. Робота з дітьми з патологією слухової сенсорної системи
Лекції, відвід. (бали)	1	1	1	1
Практичні заняття	1	2	3	4
Теми практичних занять		Дослідження зорової сенсорної системи. Робота з дітьми з патологією зорової сенсорної системи.	Методика визначення порогу слухової чутливості	Робота з дітьми з патологією слухової сенсорної системи
Робота на практич. зан.+відвід. (бали)		10+1	10+1	10+1
Самост. роб, (бали)	5			
Види пот. контр. (бали)	Мод. контр. робота №1 (25 балів)			

1. Рекомендовані джерела

Основна:

1. Маруненко І.М., Неведомська Є.О., Бобрицька В.І. Анатомія і вікова фізіологія з основами шкільної гігієни: Курс лекцій для студ. небіол. спец. вищ. пед. навч. закл. - К.: Професіонал, 2004.- 480 с.
2. Маруненко І.М., Неведомська Є.О., Бобрицька В.І. Анатомія і вікова фізіологія з основами шкільної гігієни: Курс лекцій для студ. небіол. спец. вищ. пед. навч. закл. - К.: Професіонал, 2006.- 480 с.
3. Маруненко І.М., Бобрицька В.І., Неведомська Є.О., Сіверс З.Ф. Основи дефектології. – К.: КМПУ імені Б.Д. Грінченка. 2006. – 144 с.
4. Сидоренко П.І., Бондаренко Г.О., Куц С.О. Анатомія та фізіологія людини: Підручник / П.І. Сидоренко, Г.О. Бондаренко, С.О. Куц. – К.: Медицина, 2011. – 248 с.
5. Хрестоматія з логопедії: Історичні аспекти. Дислалія. Дизартрія. Ринологія [Текст] : навч. посіб. / [уклад.: М. К. Шеремет, І. В. Мартиненко, С. Ю. Конопляста] ; за ред. М. К. Шеремет, І. В. Мартиненко. - 2-ге вид., змін. і доповн. - К. : КНТ, 2008. - 379 с.
6. Шеремет М.К. Логопедія / М.К. Шеремет, В.В. Тарасун, С.Ю. Конопляста, В.О. Кондратенко, Н.В. Череднеченко, І.С. Марченко, В.В. Тищенко, І.В. Мартиненко, О.Ю.Ромась. – К.: Слово, 2014. – 672 с.

Додаткова:

1. Кондратенко, Валентина. Комплексний підхід до подолання заїкання у підлітків [Текст] : навч. посіб. для студ. дефектол. ф-тів. вищ. навч. закл. / Валентина Кондратенко, Віктор Ломоносов ; М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ін-т корекц. педагогіки і психології. - К. : КНТ, 2014. - 146 с.
2. Манько, Наталія Володимирівна. Діагностика та корекція мовленнєвого розвитку дітей раннього віку [Текст] : наук.-метод. посіб. / Н. В. Манько. - К. : КНТ, 2008. - 256 с.

3. Марченко, І. С. Формування творчого зв'язного мовлення у дошкільників із затримкою психічного розвитку [Текст] : навч.-метод. посіб. / І. С. Марченко ; М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ін-т корекц. педагогіки та психології. - К. : КНТ, 2006. - 89 с.
4. Миронова, Світлана Петрівна. Основи корекційної педагогіки [Текст] : навч.-метод. посіб. [для студентів ВНЗ] / С. П. Миронова, О. В. Гаврилов, М. П. Матвеева ; [за заг. ред. С. П. Миронової] ; Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка. - Кам'янець-Подільський : К-ПНУ ім. Івана Огієнка, 2010. - 263 с.
5. Неведомська Є. О. Нормальна анатомія людини: навч. посіб. для практичних і самостійних робіт для студ. вищ. навч. закл. / Євгенія Олексіївна Неведомська. – К. : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2018. – 66 с.
6. Неведомська Є. О. Анатомія та фізіологія нервової системи: навч.-метод. посіб. для практичних робіт для студ. вищ. навч. закл. / Євгенія Олексіївна Неведомська. – К. : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2017. – 54 с.
7. Пінчук, Ю. В. Риторика, культура та техніка мовлення корекційного педагога [Текст] : навч.-метод. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Пінчук Ю. В. ; М-во освіти і науки України. - К. : КНТ, 2015. - 157 с.
8. Пінчук, Ю. В. Мовленнєві вправи для виховання у дітей правильної вимови звуків Р, Р', Л, Л' [Текст] : навч.-метод. поіб. / Ю. В. Пінчук, Л. Л. Циба. - К. : КНТ, 2007. - 135 с. : ілюстр. - Бібліогр.: с. 135.
9. Свиридюк Т. П. Підготовка слабовидящих дітей к школе. – К., 1984. Спеціальна педагогіка.: понятійно-термінологічний словник / За редак. акад. В. І. Бондаря.: Луганськ: Альма матер, 2003. – 436 с.

10. Сєдих, Нєля Олєксїївна. Вчимося писати й говорити правильно [Текст] : поради логопеда : [навч.-метод. посіб.] / Н. О. Сєдих. - Х. : Основа, 2007. - 176 с.
11. Синьов В. М., Кобєрник Г. М. Основи дефектології: Навч. посібник. – К.: Вища шк., 1994. – 143 с.
12. Сичова, М. І. Інноваційні підходи до корекції мовних вад у дітей молодшого шкільного віку [Текст] : метод. посіб. / М. І. Сичова, М. С. Чаглій ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича та ін. - Чернівці : ЧНУ, 2012. - 59 с.
13. Специальная педагогика: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Л.И. Аксенова, Б.А. Архипов, Л.И. Белякова и др.; Под ред. Н.М. Назаровой. – 4-е изд., стер. – М.: Издательский центр «Академия», 2005. – 400 с.
14. Хитрюк В. В. Педагогика. Введение в коррекционную педагогику [Текст] : практикум для студентов высших учебных заведений педагогических специальностей / В. В. Хитрюк. - Барановичи : РИО БарГУ, 2008. – 141 с.

9. Додаткові ресурси

1. Електронний підручник з фізіології сенсорних систем. Режим доступу: <http://www.essuir.sumdu.edu.ua/retrieve/8878/zor.pdf>